

مجله دانشگاه علوم پزشکی شهرکرد/ دوره ۱۵، شماره ۲/ خرداد و تیر ۱۳۹۲/ ۴۲-۳۳

مقاله پژوهشی

بررسی رابطه اعتیاد پذیری با ویژگی های شخصیت، همنوایی و جنسیت دانش آموزان پیش دانشگاهی

صادق باران اولادی^۱، دکتر علی نویدیان^{۲*}، ذبیح اله کاوه فارسانی^۳

گروه مشاوره، آموزش و پرورش کرمان، کرمان، ایران؛ ^۲مرکز تحقیقات ارتقاء سلامت، دانشگاه علوم پزشکی زاهدان، زاهدان، ایران؛ ^۳گروه مشاوره، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران

تاریخ دریافت: ۹۱/۲/۳۰ اصلاح نهایی: ۹۱/۴/۳۰ تاریخ پذیرش: ۹۱/۵/۱۵

چکیده:

زمینه و هدف: ویژگی های شخصیتی و همنوایی از عوامل روان شناختی مهم در گرایش به رفتارهای پرخطر از جمله اعتیاد به شمار می روند. این پژوهش با هدف بررسی رابطه اعتیادپذیری با شخصیت، همنوایی و نقش جنسیت در بین دانش آموزان مقطع متوسطه شهر کرمان انجام شده است.

روش بررسی: در این مطالعه توصیفی-تحلیلی ۱۱۸ دانش آموز مقطع پیش دانشگاهی ناحیه ۲ شهر کرمان با روش نمونه گیری خوشه ای انتخاب شدند. ابزارهای پژوهش شامل: آزمون پنج عامل بزرگ شخصیت (فرم کوتاه)، همنوایی ال-۷۲ و اعتیاد پذیری بود. داده ها به کمک ضریب همبستگی پیرسون، رگرسیون چند متغیره و آزمون t مورد تحلیل قرار گرفتند.

یافته ها: بین همنوایی و اعتیاد پذیری رابطه مثبت معنادار وجود داشت ($P < 0/01$). همچنین اعتیاد پذیری با ویژگی شخصیتی روان رنجوری رابطه مثبت و معنی دار و با ویژگی های شخصیتی وجدانی بودن و توافق گرای رابطه منفی معنی دار وجود داشت ($P < 0/01$). نتایج تحلیل t نشان داد که از لحاظ همنوایی در بین دختران و پسران تفاوتی وجود ندارد ($P > 0/05$) ولی پسران بیش از دختران مستعد اعتیادپذیری هستند ($P < 0/05$).

نتیجه گیری: افراد همنوا و افرادی که از لحاظ شخصیتی آسیب پذیرند مستعد اعتیاد می باشند. بنابراین ضروری است که در برنامه های آموزشی، پیشگیری و درمانی اعتیاد بر این ویژگی های روانشناختی تأکید گردد.

واژه های کلیدی: اعتیاد پذیری، جنسیت، همنوایی، ویژگی های شخصیت.

مقدمه:

جوامع تحمیل می کند (۳،۲). دلایل مختلفی برای گرایش به مواد مخدر وجود دارد. برخی افراد برای پذیرفته شدن در جامعه به سمت مواد می روند و برخی دیگر سعی می کنند خود را رشد یافته تر و بزرگتر جلوه دهند (۴). از این رو یکی از حوزه های مورد مطالعه روانشناسی اجتماعی بررسی عوامل تاثیر گذار بر نفوذ اجتماعی است، که شامل اطاعت و همنوایی است (۵). همنوایی حوزه نسبتاً وسیعی را شامل می شود و معمولاً

سوء مصرف مواد یکی از مشکلات بهداشتی، اجتماعی و اقتصادی مهم در بسیاری از کشورهاست. تحقیقات نشان می دهد که اعتیاد به مواد مخدر چند وجهی یا چند عاملی است و عوامل مختلف روانی، اجتماعی، فرهنگی و ژنتیکی در این زمینه دخیل است (۱). اعتیاد نوعی آسیب اجتماعی است که ریشه در محرومیت های مزمن و طرد شدگی افراد و گروه های خاص در جوامع مختلف دارد و هزینه های زیادی را به

نویسنده مسئول: زاهدان، دانشگاه علوم پزشکی زاهدان، مرکز تحقیقات ارتقاء سلامت، تلفن: ۰۵۴۱-۲۴۴۲۴۸۲

E-mail: alinavidian@gmail.com

به نوعی تسلیم در برابر نفوذ گروهی اشاره دارد (۶). همنوایی یا همرنگی جلوه ای از قدرت و نفوذ اجتماع است و می توان آن را به تسلیم شدن به فشارهای گروهی وقتی که تقاضای مستقیمی از سوی گروه در مورد همرنگ شدن فرد با گروه ابراز نشده باشد تعریف کرد (۷). عوامل زیادی در بروز همنوایی مؤثرند، یکی از این عوامل جنسیت است. تقریباً اکثر تحقیقات محققین نشان می دهد که زنان بیش از مردان دست به همنوایی می زنند (۹،۸). همچنین هرچه شباهت بین فرد و گروه بیشتر باشد همنوایی بیشتر رخ می دهد (۱۰). همنوایی در گروه های خودی بیش از گروه های غریبه رخ می دهد (۱۱). همچنین پژوهش ها نشان می دهد که اگر ارتباط فرد با گروه نزدیک و چهره به چهره باشد، میزان همنوایی بیشتر خواهد بود (۱۱، ۱۲). آزمودنی های دارای اضطراب شدید هم همنوایی بیشتری با گروه نشان می دهند (۱۳).

شخصیت فرد را می توان بر مبنای تأثیری که فرد بر دیگران به جای می گذارد، تعریف کرد (۱۴). یکی از مهمترین دسته بندی های مربوط به شخصیت، مدل پنج عاملی است که McCrae و Costa آن را در امتداد پنج بعد یا پنج عامل اصلی شامل روان رنجور خویی، برونگرایی، باز بودن، توافق گرایی و وجدانی بودن توصیف کردند. روان رنجور خویی به تمایل برای تجربه اضطراب، تنش، خودخوری، خصومت، کم رویی، تفکر غیر منطقی، افسردگی و عزت نفس پایین باز بودن عبارت است از تمایل به کنجکاوی، هنرنمایی، خردورزی، با وجدان بودن، روشنفکری و نوآوری و توافق گرایی به تمایل برای گذشت، مهربانی، سخاوتمندی، اعتمادورزی، همدلی، فرمانبرداری، فداکاری و وفاداری اطلاق می شود (۱۵). با وجدان بودن عبارت است از تمایل به سازماندهی، کارآمدی، قابلیت اعتماد بودن، خویشانداری، پیشرفت گرایی، منطق گرایی و تعمق.

ویژگی های شخصیتی از عوامل مهم سبب

شناختی در گرایش به رفتارهای پرخطر از جمله مصرف سیگار، الکل، مواد مخدر و فعالیت های جنسی نا ایمن بشمار می روند (۱۶). از دیدگاه روانشناختی افراد سوء مصرف کننده مواد یک ویژگی شخصیتی آسیب پذیر دارند (۱۱). خصوصیات شخصیتی معتادان به مواد مخدر صرفاً ناشی از مواد مخدر نیست بلکه معتادان، قبل از اعتیاد دارای نارسایی های روانی و شخصیتی عدیده ای بوده اند که بعد از اعتیاد به صورت مخرب تری ظاهر و تشدید شده است، لذا مشکل معتادان تنها مواد مخدر نیست، بلکه در اصل رابطه متقابل شخصیت او و اعتیاد مطرح است (۱۷) و ساختمان شخصیتی برخی از افراد برای پذیرش اعتیاد مساعدتر از دیگران است (۱۸). نتایج پژوهش محققین نشان داد که میان عوامل شخصیتی و گرایش به مصرف مواد ارتباط مستقیم معنی دار وجود دارد (۱۹). در یک مطالعه مشخص گردید که مصرف کنندگان تریاک ۱۴/۹ درصد دارای اضطراب، ۱۱/۶ درصد دارای افسردگی، ۱۰/۵ درصد شخصیت اسکیزوئید، ۱۰/۱ درصد ضعف روانی و ۱۰/۱ درصد شخصیت ضد اجتماعی دارند. همچنین در معتادان به هروئین بیشترین نرخ ویژگی شخصیتی مربوط به اضطراب (۱۷/۶٪)، افسردگی (۱۴/۴٪) و ضد اجتماعی (۱۴/۴٪) می باشد (۲۰). از سوی دیگر، مقیاس بالینی شخصیت ضد اجتماعی و افسردگی در میان معتادان تزریقی از فراوانی بیشتری نسبت به سایر مقیاس ها برخوردار می باشد (۲۱). نتایج تحقیق Roberts و همکاران نشان می دهد که وابستگی به مواد اغلب با اختلالات اضطرابی همراه است (۲۲). در پژوهشی که توسط MacDonald و همکاران انجام شد. چهار عامل دسترسی به مواد، شغل خطرناک و فشار دوستان و همکاران، با اعتیاد رابطه معنی دار داشت (۲۳). همچنین Cirakoglu و همکاران در مطالعه خود به رابطه بین هیجان خواهی و گرایش به مواد مخدر دست یافتند (۲۴). مطالعه انجام شده در ایران نیز نشان داده است که افراد هیجان خواه آمادگی به اعتیاد بالایی دارند (۲۵).

گروهی از دانش آموزان دبیرستانی شهر کرمان انجام شده است.

روش بررسی:

در این پژوهش توصیفی تحلیلی، جامعه آماری شامل تمامی دانش آموزان پیش دانشگاهی ناحیه ۲ شهرستان کرمان بود که در سال تحصیلی ۹۱-۹۰ مشغول به تحصیل بودند. برای تعیین حجم نمونه از فرمول کوکران استفاده شد. دانش آموزان به صورت خوشه ای چند مرحله ای انتخاب شدند. از بین نواحی چندگانه ی شهر کرمان ناحیه ی ۲ به تصادف انتخاب شد و پس از آن از بین مدارس دبیرستانی ناحیه ی ۲ چند دبیرستان از طریق روش قرعه کشی تصادفی انتخاب و مجدداً از طریق همین روش یک دبیرستان دخترانه و یک دبیرستان پسرانه انتخاب شد. بعد از آن لیست کلیه دانش آموزان دبیرستان تهیه شد و به صورت قرعه کشی از بین آن ها ۸۵ دانش آموز پسر و ۳۳ دانش آموز دختر و جمعاً تعداد ۱۱۸ نفر انتخاب شدند.

در این پژوهش از سه پرسشنامه به منظور جمع آوری اطلاعات استفاده شد: الف) آزمون پنج عامل بزرگ شخصیت فرم کوتاه: این آزمون ۶۰ سوالی توسط Costa و McCare بر اساس ویژگی های شخصیت بهنجار تدوین شده است. از آزمودنی خواسته شد تا با توجه به درکی که از خودش داشت میزان موافقت یا مخالفت خود را بر روی مقیاس پنج درجه ای لیکرت مشخص کند (۱=کاملاً مخالف، ۵= کاملاً موافق). نمرات بالاتر نشان دهنده ی روان رنجوری، برون گرایی تجربه پذیری و وجدان گرایی بیشتر است. این آزمون در ایران ترجمه و بر روی دانشجویان هنجاریابی شده است. بررسی انجام شده اعتبار آن را در فاصله سه سال ۰/۶۳ تا ۰/۷۹ گزارش کرده است. روایی ملاکی آزمون از روش همبستگی بین ۰/۴۵ تا ۰/۶۶ گزارش کرده و از آلفای کرونباخ ضرایب ۰/۵۶ تا ۰/۸۷ بیان کرده شده است (۳۳). روایی و پایایی این

صالحی در پژوهشی با هدف بررسی ویژگی های شخصیتی مستعدکننده اعتیاد و تأثیرگذار بر عود پس از درمان، ۱۰۸ معتاد بستری را با بهره گیری از آزمون ۵ عاملی شخصیت مورد مطالعه قرارداد نتایج نشان داد، دو ویژگی شخصیتی یعنی روان رنجوری بالا و وظیفه شناسی پایین، نقش با اهمیتی در ابتلاء و عودهای مکرر بعد از درمان داشته است (۲۶). نتیجه پژوهشی نشان داد که اعتیاد در زنان شکل پنهان تری به نسبت مردان دارد (۲۷). همچنین، تحقیقات Weijers و همکاران بیان می کند که سطح روان نجور خوبی و ناسازگاری در زنان معتاد بالاست و سطح برونگرایی در آنها پایین است (۲۸).

در پژوهشی که Kornor و Nordvik در بررسی عامل شخصیتی و مصرف مواد انجام دادند به این نتیجه رسیدند که افراد معتاد به تریاک، در عامل روان رنجورخویی نمرات بالا و در عامل برونگرایی و تجربه پذیری نمرات پایینی می گیرند (۲۹). Terracciano و Costa به وجود رابطه بین مصرف دخانیات و عامل شخصیتی روان رنجورخویی بالا و پایین بودن عامل با وجدان بودن اشاره دارد (۳۰). McCann در تحقیق خود به همبستگی منفی بین عامل با وجدان بودن و عامل تجربه پذیری و مصرف مواد پی برد (۳۱). در مطالعه ای در ایران نیز به این نتیجه رسیدند که بین گرایش به مصرف مواد مخدر با ویژگی های شخصیتی روان رنجورخویی و برونگرایی رابطه مثبت معنی دار وجود دارد و همچنین بین گرایش به مصرف مواد مخدر با وظیفه شناسی و سازگاری رابطه منفی معنی دار وجود دارد (۳۲).

با توجه به اینکه اعتیاد نوجوانان پیامدهای وخیمی در پی دارد و از سوی نوجوانان به دلیل بلوغ، وضعیت حساس روانی و جسمی و همنوایی بیشتر با هم سن و سالان در معرض خطر بیشتری برای کشیده شدن به سمت رفتارهای پرخطر از جمله اعتیاد قرار دارند. لذا پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه اعتیاد پذیری با خصوصیات شخصیتی، همنوایی و نقش جنسیتی بر روی

مقیاس ۲۵ ماده ای علائم بالینی (SCL-۲۵) محاسبه شده است که در سطح ۰/۰۰۱ معنی دار بود. پایایی مقیاس با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۹۰ محاسبه شده است که در حد مطلوب می باشد (۲۵).

داده های بدست آمده با استفاده از نرم افزار SPSS و با توجه به فراهم بودن پیش فرض های نرمال بودن و تساوی واریانس ها، به کمک آزمون های آماری ضریب همبستگی پیرسون، رگرسیون چند گانه و آزمون t مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته ها:

بررسی خصوصیات فردی افراد تحت مطالعه نشان داد که ۷۲ درصد دانش آموزان پسر و ۲۸ درصد آنان دختران بودند. دانش آموزان در دامنه سنی ۱۶ تا ۱۷ سال با میانگین $۰/۶۱ \pm ۱۶/۴۸$ سال قرار داشتند. با توجه به این که دبیرستان های منتخب همه مدرسه دولتی بودند، اکثریت واحدهای مورد پژوهش متعلق به طبقه اجتماعی اقتصادی متوسط بودند.

نتایج تحلیل همبستگی نشان داد ویژگی های همنوایی و روان رنجوری دارای رابطه ی معنادار مثبت با اعتیاد پذیری و ویژگی های شخصیتی توافق پذیری و وجدان گرایی دارای رابطه ی منفی معنادار با اعتیاد پذیری می باشند (جدول شماره ۱).

میانگین نمره همنوایی پسران ($۲۳/۷۲ \pm ۷۴/۰۸$) بیش از دختران ($۲۵/۴۷ \pm ۶۴/۷۲$) بود (پسران بیش از دختران تمایل به همرنگی و همنوایی دارند) ولی نتیجه آزمون تی مستقل نشان داد که این تفاوت از نظر آماری معنی دار نیست ($P > ۰/۰۵$). از نظر میزان اعتیاد پذیری و ریسک ابتلای به مصرف مواد، میانگین نمره اعتیاد پذیری پسران ($۱۲/۴۱ \pm ۳۷/۸۸$) بیش از دختران ($۱۳/۷ \pm ۳۲/۷۲$) بود ($P < ۰/۰۵$).

آزمون در پژوهش های مختلف دیگری نیز به اثبات رسیده است به عنوان مثال پایایی این آزمون در ایران برای عوامل روان رنجور خویی، برون گرایی، باز بودن و وجدان گرایی و توافق گرایی به ترتیب ۰/۷۹، ۰/۶۹، ۰/۷۹، ۰/۵۵ و ۰/۸۳ گزارش شده است که نشان دهنده ثبات مطلوب آماری آن می باشد. روایی همگرایی آزمون نیز با پرسشنامه ی صفات شخصیتی ۱۵ سؤالی رابطه معناداری داشته و مورد تأیید قرار گرفته است (۳۴، ۳۵). (ب) پرسشنامه همنوایی ال-۷۲: این آزمون ۵۵ سؤال دارد که می تواند میزان همنوایی را در زندگی واقعی مورد سنجش قرار دهد. سنجش همنوایی در این پرسشنامه همانند آزمایشگاه محدود به موقعیت ویژه ای نیست تا در میزان تصمیم پذیری یافته ها خللی وارد آورد. مقیاس پاسخگویی گزینه پاسخ خنثی ندارد و (مخالقم، تقریباً مخالفم، تقریباً موافقم، کاملاً موافقم) به پاسخ مخالف نمره صفر تعلق می گیرد. در پژوهش حاضر اعتبار پرسشنامه به روش آلفای کرونباخ ۰/۹۰ بدست آمده است. (ج) پرسشنامه اعتیاد پذیری: مقیاس آمادگی به اعتیاد توسط weed و Butcher در سال ۱۹۹۲ ساخته شده است و تلاش هایی در جهت تعیین روایی آن در کشور ایران صورت گرفته است. این پرسشنامه مقیاس ایرانی آمادگی به اعتیاد است که با توجه به شرایط روانی-اجتماعی جامعه ایرانی ساخته شده است. این پرسشنامه از دو عامل تشکیل شده است و دارای ۳۶ ماده به اضافه ۵ ماده دروغ سنج می باشد. نمره گذاری هر سؤال بر روی یک پیوستار از صفر (کاملاً مخالفم) تا ۳ (کاملاً موافقم) می باشد. جهت محاسبه روایی این مقیاس از دو روش استفاده شده است. در روایی ملاکی، پرسشنامه آمادگی به اعتیاد دو گروه معتاد و غیر معتاد را به خوبی از یکدیگر تمیز داده است. روایی سازه مقیاس از طریق همبسته کردن آن با

جدول شماره ۱: همبستگی بین متغیرهای اعتیاد پذیری، همنوایی و ابعاد شخصیت

متغیر	اعتیاد پذیری	همنوایی	روان رنجوری	برونگرایی	باز بودن	توافق	وجدانی بودن
اعتیاد پذیری	۱						
همنوایی	r = ۰/۵۲ p < ۰/۰۰۰۱	۱					
روان رنجوری	r = ۰/۲۶ p < ۰/۰۰۰۱	r = ۰/۳۵ p < ۰/۰۰۱	۱				
برونگرایی	r = ۰/۰۴ p < ۰/۰۰۱	r = -۰/۲۶ p < ۰/۰۰۱	r = -۰/۲۹ p < ۰/۰۱	۱			
باز بودن	r = -۰/۰۶ p < ۰/۰۱	r = ۰/۰۱۱ p < ۰/۰۰۰۲	r = -۰/۱۳۸ p < ۰/۰۰۰۱	r = -۰/۰۰۹ p < ۰/۰۱	۱		
توافق	r = -۰/۳۷ p < ۰/۰۱	r = -۰/۴۲ p < ۰/۰۰۰۲	r = -۰/۲۴ p < ۰/۰۰۰۱	r = ۰/۳۳ p < ۰/۰۱	r = ۰/۰۹ p < ۰/۰۱	۱	
وجدانی بودن	r = -۰/۳۴ p < ۰/۰۰۱	r = -۰/۳۵ p < ۰/۰۰۰۱	r = -۰/۲۷ p < ۰/۰۰۰۱	r = ۰/۳۶ p < ۰/۰۰۰۱	r = -۰/۰۴ p < ۰/۰۰۲	r = ۰/۴۶ p < ۰/۰۰۲	۱

ضریب همبستگی = r، سطح معنی داری = P، بر اساس ضریب همبستگی پیرسون

وجدانی بودن قادر به پیش بینی اعتیاد پذیری بوده و جمعاً ۴۱ درصد واریانس مربوط به اعتیاد پذیری در دانش آموزان مورد مطالعه را پیش بینی می کند (جدول شماره ۲). دیگر متغیرها به دلیل قادر نبودن به انجام پیش بینی اعتیاد پذیری از مدل رگرسیون خارج شدند.

نتایج آزمون رگرسیون نشان می دهد، مجدور R برای همنوایی در این مدل ۲۶ درصد و بعد از ورود توافق پذیری این مقدار ۳۹ درصد و همراه شدن وجدانی بودن با این دو متغیر به ۴۱ درصد افزایش می یابد. به طور کلی سه متغیر همنوایی، توافق پذیری و

جدول شماره ۲: مدل رگرسیون برای پیش بینی اعتیاد پذیری در گام آخر

متغیرها	ضریب همبستگی	انحراف استاندارد	ضریب بتا	مقدار آزمون (T)	سطح معنی داری
همنوایی	۰/۲۴۹	۰/۰۳۸	۰/۴۷۲	۶/۵۴۵	۰/۰۱
توافق پذیری	-۰/۶۷۳	۰/۲۲۶	-۰/۲۴۳	-۰/۹۸۲	۰/۰۱
وجدانی بودن	-۰/۵۶۱	۰/۲۰۳	-۰/۲۲۲	-۲/۷۶۸	۰/۰۱

بحث:

مؤلفه های شخصیتی رابطه بین روان رنجوری و اعتیاد پذیری مثبت معنی دار می باشد. برخی محققین نیز معتقدند که افراد روان رنجور بیشتر به سمت مصرف

این پژوهش با هدف بررسی نقش همنوایی، شخصیت و جنسیت در پیش بینی اعتیاد پذیری انجام گرفته است. نتیجه تحلیل همبستگی نشان داد که از میان

مواد کشیده شده و امکان ابتلای این دسته از افراد نسبت به تیپ شخصیتی مقابل شان یعنی باثبات ها بیشتر است (۲۶، ۳۰-۲۸). افرادی که در روان رنجوری، نمره بالایی می گیرند معمولاً مضطرب، بیمناک و مستعد نگرانی هستند و معمولاً احساس غم تنهایی و طرد می کنند، این افراد احتمالاً دارای افکار غیر منطقی می باشند و قدرت کمتری در کنترل تکانه دارند. همچنین این افراد درجه انطباق پذیری ضعیف تری با دیگران و شرایط فشار روانی نشان می دهند (۳۴) که احتمالاً این ویژگی ها در افراد دارای خصیصه روان رنجور خوبی آنها را مستعد اعتیاد پذیری می نماید. همچنین نتایج پژوهش حاضر نشان داد که اعتیاد پذیری با وجدانی بودن و توافق گرایی رابطه معنی دار منفی دارد. این یافته با یافته های برخی محققین هماهنگ است (۲۶، ۳۲-۲۹). این محققان نیز معتقدند که هر چه فرد کمتر خود شیفته باشد و توافق پذیری و سازگاری بیشتری نسبت به مسائل از خود نشان دهد و همچنین مسئولیت کارها و امور خود را چه مثبت و منفی به طور کامل پذیرفته و انکار نکند، کمتر به سمت مصرف مواد کشیده می شود. افراد دارای خصیصه توافق به سمت جنبه های مثبت اجتماعی و سلامت بیشتر روانی سوق پیدا می کنند. افراد وجدانی دارای هدف و خواسته های قوی و از پیش تعیین شده اند (۳۵). در واقع با وجدان بودن تمایل شخص به توانمندی در انضباط و وظیفه مند بودن را نشان می دهد و نمرات پایین در این مقیاس با رفتارهای پرخطر چون سوء مصرف مواد و مصرف الکل مرتبط است. همچنین توافق گرایی بر گرایش های بین فردی تأکید دارد. نمرات پایین در این بعد به هیجان خواهی تکانشی منجر شده و در نتیجه آسیب پذیری و آمادگی ویژه نسبت به رفتارهای پر خطر مانند مصرف مواد را افزایش می دهد (۲۵). یکی دیگر از یافته های این پژوهش نشان داد که همنوایی رابطه نیرومندی با اعتیاد پذیری دارد. عوامل زیادی در بروز همنوایی موثرند یکی از این عوامل اضطراب است. افراد دارای اضطراب شدید همنوایی بیشتری با گروه

نشان می دهند (۳۶). همچنین پژوهش ها نشان می دهد که اگر ارتباط فرد با گروه نزدیک و چهره به چهره باشد، میزان همنوایی بیشتر خواهد بود (۱۱، ۱۲). تمایل به ماندن در گروه دوستان و پذیرفته شدن از سوی آنان نیازمند پذیرش بی چون و چرای قواعد گروه برای افرادی است که هنگام قرار گرفتن در یک جمع همواتر از دیگر افراد عمل کرده و در حقیقت تابع بی چون و چرای احکام و قوانین گروه می شوند. احتمالاً به دلایلی که مطرح شد افراد در هنگام روبرو شدن با خواسته های گروه و اضطراب ناشی از ترس طرد شدن از سوی گروه، قادر به رد خواسته های دیگران نیستند و این موضوع این افراد را مستعد انجام رفتار های پر خطر در گروه می نماید.

یافته های دیگر این پژوهش نشان می دهد که مردان بیش از زنان مستعد اعتیاد پذیری می باشند. که احتمالاً به این دلیل است که مردان در اجتماع حضور پر رنگ تری دارند و به دنبال تجربه های جدیدتری می باشند و این عمل آنان را بیشتر مستعد انجام رفتارهای پر خطر می نماید. از طرف دیگر زرگر و همکاران در پژوهش خود به این نتیجه رسید که اعتیاد در زنان شکل پنهان تری به نسبت مردان دارد (۲۵).

علاوه بر این نتایج، این پژوهش نشان داد که برونگرایی، توافق پذیری و وجدانی بودن با همنوایی رابطه منفی معنی دار وجود دارد که این یافته ها با یافته های شمسایی و همکاران هماهنگ نیست (۵). ایشان در پژوهش خود عنوان کردند که رابطه ای بین عوامل شخصیتی و همنوایی وجود ندارد و این عامل بیشتر تحت تأثیر عوامل اجتماعی است تا شخصیتی. اما این پژوهش نتایج متفاوتی را به بار آورد که احتمالاً به دلیل وجود نمونه بزرگتر در این پژوهش است. همچنین این امر ممکن است که ناشی از تفاوت های فرهنگی در نمونه های پژوهش باشد که این امر باعث شده نتیجه ی تحقیق از جامعه ای به جامعه ی دیگر متفاوت بوده و نتایج را غیر همسان سازد. همچنین ممکن است بدین دلیل باشد که افراد وجدانی در تصمیم گیری منطقی

عمل می کنند و در روابط اجتماعی راسخ و قابل اعتمادند (۳۵)، منطقی به نظر می رسد که هر اندازه بیشتر از این ویژگی برخوردار باشند کمتر دست به همنوایی بزنند. اما در مورد توافق پذیری و برونگرایی، این افراد به طور مخلصانه از بودن با دیگران لذت می برند، اما با وجود این ویژگی معمولاً برنامه خود اصلاحی برای خود دارند و هنگامی که شیوه خود را به دیگران اعمال می کنند افرادی مسلط و هل دهنده به نظر می رسند (۳۵) و به دلیل وجود این ویژگی ها احتمالاً کمتر دست به همنوایی می زنند.

از دیگر نتایج پژوهش قابل پیش بینی بودن اعتیاد پذیری دانش آموزان با توجه به متغیرهای همنوایی، توافق پذیری و وجدان گرایی است. از این میان همنوایی بیش ترین سهم را در زمینه ی احتمال ابتلای فرد به اعتیاد دارد. در واقع می توان این چنین پیش بینی کرد که افراد همنوا بیشتر از افراد غیر همنوا به مصرف مواد رو می آورند. پس از همنوایی ورود متغیر توافق پذیری به مدل پیش بینی کننده ی منفی روی آوری افراد به اعتیاد است. پس از توافق پذیری نیز آخرین متغیری که وارد معادله می شود وجدان گرایی است که این ویژگی شخصیتی نیز به طور منفی پیش بینی کننده ی احتمال ابتلا به مصرف مواد مخدر است. در واقع می توان این طور گفت که دانش آموزانی که توافق پذیرتر و وجدان گراتر از دیگر همسالان خود هستند احتمال روی آوردن شان به مصرف مواد کمتر از دیگر دانش آموزان است.

در این پژوهش بین جنسیت و همنوایی تفاوت معناداری مشاهده نگردید که این یافته با یافته های دیگر مطالعات به نقل از شمسایی و همکاران هماهنگ است (۵)، اما با یافته های برخی دیگر از مطالعات (۹،۸) ناهماهنگ است. این پژوهشگران به این نتیجه رسیدند که زنان بیش از مردان دست به همنوایی می زنند. یافته های متناقض در این زمینه احتمالاً به دلیل تغییر الگوهای نقش زنانه است که با از بین رفتن الگوهای سنتی نقش مردان و زنان، این تفاوت ها کم رنگ می شوند.

علاوه بر کم بودن تعداد نمونه ها، شاید مهمترین

محدودیت های این پژوهش، اجرای آن در میان گروهی خاص (دانش آموزان) و استفاده از فرم کوتاه برای سنجش صفات شخصیت باشد که تعمیم پذیری آن را به سایر گروه های دیگر، با احتیاط مواجه کرده است. همچنین عدم یکسان بودن تعداد دختران و پسران در گروه ها هم از محدودیت های دیگر آن به حساب می آیند.

در مجموع با توجه به یافته های حاصل پیشنهاد می گردد در برنامه آموزشی سلامت روان که برای دانش آموزان برگزار می گردد مبحثی تحت عنوان آشنایی با عوامل یا تیپ های شخصیتی و پیامدهای آن، نقش همنوایی و جنسیت در نظر گرفته شود تا از این طریق ضمن بر شمردن پیامدهای ناسازگارانه هر الگوی شخصیتی، همنوایی بیش از حد و آسیب پذیری بیشتر جنس مونث و مصونیت نسبت به مصرف مواد از طریق تغییرات شخصیتی و بکارگیری راهبردهای مقابله ای مؤثر تأکید شود.

نتیجه گیری:

بطور کلی همنوایی بیشتر، وجود برخی خصوصیات شخصیتی مانند وجدان گرایی و توافق گرایی اندک و روان رنجوری زیاد و جنسیت مذکر از جمله عواملی بودند که در این پژوهش با استعداد اعتیادپذیری افراد رابطه داشتند. بنابراین ضروری است که در برنامه های آموزشی، پیشگیری و درمانی اعتیاد بر این ویژگی های روانشناختی تأکید گردد تا از این رهگذر به غنی سازی برنامه های پیشگیرانه و درمانی اعتیاد در گروه های آسیب پذیر جامعه بخصوص جوانان و نوجوانان کمک شود.

تشکر و قدردانی:

در پایان پژوهشگران بر خود لازم می دانند از مشارکت دانش آموزان و همکاری صمیمانه خانم ها بهرامی نژاد، قشقای و خجسته و نیز مسئولین آموزش و پرورش ناحیه ۲ کرمان تقدیر به عمل آورند.

منابع:

1. Kaplan H, Sadock B. Synopsis of psychiatry. 9th ed. New York: Williams and Wilkins. 2003.
2. Ghazinejad M, Savalanpour E. The relationship between social exclusion and addiction potential. J Soc Probl Iran. 2009; 16(3): 139-80.
3. Saah T. The evolutionary origins and significance of drug addiction. Harm Reduct J. 2005 Jun; 2: 8.
4. Abolghasemi A, Mahmoodi H, Soleimani A. The role of attachment styles and defense mechanisms in discriminating cigarette smoker students from non-smokers. J Sabzevar Univ Med Sci. 2009; 16(3): 134-41.
5. Shamsaee MM, Karimi YK, Jadidi M, Nikkha HR. Conformity: its correlations with Ned big five, gender and marital status. J Appl Psychol. 2009 Spring; 3(9): 69-83.
6. Elliot A. Social Psychology. Translated to Persian by: Shokrkon H. Tehran: Roshd Pub; 2008.
7. Karimi U. Social Psychology: Concepts, theories and applications. Tehran: Arasbaran Pub; 2005.
8. Cox J, Deck C. When are women more generous than men? Economic inquiry. UK: Oxford University Press; 2005.
9. Capra CM, Li L. Conformity in contribution games: gender and group effects. Emory: Emory University; 2006.
10. Allen VL, Wilder DA. Social comparison, self-evaluation and conformity to the group. Washington: Hemisphere; 1977.
11. Bond R. Group size and conformity. Group Process Intergr Relat. 2005; 8(4): 331-54.
12. Shiv B, Loewenstein G, Bechara A, Damasio H, Damasio AR. Investment behavior and the negative side of emotion. Psychol Sci. 2005 Jun; 16(6): 435-9.
13. Spohn C. The deterrent effect of imprisonment and offenders' stakes in conformity. Crim. Justice Pol. Rev. 2007; 18(1): 31-50.
14. Schultz DP, Schultz SE. Theories of personality. 8th ed. Belmont, CA: Cengage Learning/Wadsworth; 2005.
15. McCare RR, Costa PT. A contemplated revision of the NEO Five-factor inventory. Pers Individ Dif. 2004; 36(3): 587-96.
16. Polimeni AM, Moore SM, Gruenert S. MMPI-2 profiles of clients whit substance dependencies accessing a therapeutic community treatment facility. J Appl Psychol. 2010; 6(1): 1-9.
17. Ketabi P, Maher F, Borjaly A. Identity and relationship addiction in women in Tehran province. Addic Studies. 2009; 2(3): 54-69.
18. Gorgani T. Addiction and Personality. Tehran: Organization of Publications and Training Islamic Revolution; 1990.
19. Adrom M, Nikmanesh Z, Bakhshani NM. Prediction of addiction potential in youth according to personality trait. Proceeding of the Third Congress of Iranian Psychological Association. 2010; 3-5.
20. Assarian F, Omidi A, Akbari H. Psychological and personality characteristics of young addicted subjects in Kashan 2000. Feyz. 2004; 8(1): 37-42.
21. Sephrmanesh Z, Ahmadvand A, Ghoreyshi F, Mousavi GA. Personality traits of IV drug abusers of Kashan prison. Feyz. 2008; 12(1): 69-75.

22. Roberts RE, Roberts CR, Xing Y. Comorbidity of substance use disorders and other psychiatric disorders among adolescents: Evidence from an epidemiologic survey. *Drug Alcohol Depend.* 2007; 88(1): S4-S13.
23. Macdonald S, Wells S, Wild TC. Occupational risk factors associated with alcohol and drug problems. *Am J Drug Alcohol Abuse.* 1999 May; 25(2): 351-69.
24. Cirakoglu OC, Isin G. Perception of drug addiction among Turkish university students: causes, cures, and attitudes. *Addict Behav.* 2005 Jan; 30(1): 1-8.
25. Zargar Y, Najarian B, Naami AZ. The relationship of some personality variables, religious attitudes and marital satisfaction with addiction potential in personnel of an industrial factory in Ahvaz. *J Edu Sci Psych Ahvaz Univ.* 2008; 1(1): 99-120.
26. Salehi M. Prediction of substance abuse relapses in relation of personality. *Bull Iran Psych Assoc.* 2001; 2 (3): 14-19.
27. Najari F. The evaluation of addiction in female addicts admitted to detoxification centers in Tehran during 2005 and 2006. *J Med Counc I.R. Iran.* 2008; 25(4): 457-62.
28. Weijers HG, Wiesbeck GA, Wodarz N, Keller H, Michel T, Boning J. Gender and personality in alcoholism. *Arch Womens Ment Health.* 2003 Nov; 6(4): 245-52.
29. Kornor H, Nordvik H. Five-factor model personality traits in opioid dependence. *BMC Psychiatry.* 2007; 7: 37.
30. Terracciano A, Costa PT Jr. Smoking and the Five-Factor Model of personality. *Addiction.* 2004 Apr; 99(4): 472-81.
31. McCann SJ. Longevity, big five personality factors, and health behaviors: presidents from Washington to Nixon. *J Psychol.* 2005 May; 139(3): 273-86.
32. Bahadory khosroshahi G, Khanjani Z. The relationship between personality characteristics and attitude toward opiates. *Proceeding of congress on the prevention of drug abuse.* Azad University of Abhar branch, 2011.
33. Garosi M, Mani A, Bakhshipour A. Relationship between personality traits with happiness in students of Tabriz University. *Psychol J Tabriz Univ.* 2006; 1(1): 143-58.
34. Nilforooshan P. Structural equation model of marital quality based on spouses' psychological characteristics [Dissertation]. Isfahan: University of Isfahan; 2010.
35. Haghshenas H. *Psychology of personality.* Shiraz: Shiraz University of Medical Sciences Pub; 2011.
36. Johanmarshal R. *Motivation and Emotions.* Translated to Persian by: Sayedmohamadi Y. Tehran: Virayesh Pub; 2009.

The study of relationship between addiction potentiality and personality characteristics, conformity and gender among pre-university students

Baron-Oladi S (MSc) 1, Navidian A (PhD)^{2*}, Kaveh-Farsani Z (MSc Student) 3
¹Counseling Dept., Kerman Education, Kerman, I.R. Iran; ²Health Promotion Research Center, Zahedan University of Medical Sciences, Zahedan, I.R. Iran; ³Counseling Dept., Isfahan University, Isfahan, I.R. Iran.

Received: 20/May/2012 Revised: 21/July/2012 Accepted: 6/Aug/2012

Background and aims: Personality characteristics and conformity are the most important factors in the psychological predispositions to high-risk behaviors like addiction. This study was performed to study the relationship between addiction potentiality and personality, conformity, and gender among pre-university students in Kerman, Iran.

Methods: In this descriptive-analytic study, 118 students were selected by cluster sampling in region 2, Kerman. Data were collected by the five big personality factors, Conformity 72-L, and addiction potentiality tests. Data were analyzed using the mean, standard deviation, Pearson correlation co-efficient, multi regression, and t-test.

Results: The findings showed a significant positive relationship between conformity and addiction potentiality ($P < 0.01$). In addition, addiction potentiality had a significant positive correlation with neuroticism personality traits and a significant negative correlation with conscientiousness and agreeableness as personality characteristics ($P < 0.01$). T-test analysis showed that there was no difference in terms of conformity among girls and boys ($P < 0.05$), but boys were more prone to addiction potentiality than girls in a significant difference ($P < 0.05$).

Conclusion: Those who have high conformity and vulnerability in terms of their personality are prone to addiction. Therefore, it is necessary in educational, preventive and treatment programs of addiction to emphasize on these psychological characteristics.

Keywords: Addiction potentiality, Conformity, Personality characteristics, Gender.

Cite this article as: Baran-Oladi S, Navidian A, Kaveh-Farsani Z. The study of relationship between addiction potentiality with personality characteristics, conformity and gender among pre-university students in Kerman. J Shahrekord Univ Med Sci. 2013 June, July; 15(2): 33-42.

*Corresponding author:

Health Promotion Research Center, Zahedan University of Medical Sciences, Zahedan, I.R.
Iran. Tel: 00985412442482, E-mail: alinavidian@gmail.com